

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

li.remissvar@regeringskansliet.se

li.dl@regeringskansliet.se

LRFs yttrande avseende betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56)

LRF tackar för möjligheten att yttra sig över ovanstående utredning och lämnar här sina synpunkter.

LRF är en partipolitiskt obunden intresse- och företagargrupp för jord- och skogsbrukare samt delar av förädlingsindustrin. LRF arbetar för att skapa bättre förutsättningar och stödja medlemmarna i deras verksamheter.

LRF verkar för utveckling av företag och företagare med jord, skog, trädgård och landsbygdsens miljö som bas så att de kan förverkliga sina ambitioner om tillväxt, lönsamhet och attraktionskraft.

- LRF är en medlemsstyrd organisation byggd på demokrati.
- Vi är 120 000 medlemmar där varannan medlem är företagare.
- Vi är 11 000 förtroendevalda från hela Sverige.
- Tillsammans står vi för 4 procent av Sveriges BNP.

Inledning

LRF välkomnar utredarens förslag och hade velat se att även hästnäringen inkluderats i uppdraget. Svensk hästnäring är en självklar del av landets animalieproduktion samt bidrar till att bevara odlingslandskapets biologiska mångfald. I övrigt anser LRF att betänkandet beskriver den svenska animalieproduktionen med dess förutsättningar och utmaningar väl. Det är genom djurhållarens dagliga skötsel och omsorg om sina djur som god djuromsorg och ett gott djurskydd säkras. Genom skötseln av djuren på gården, den svenska lagstiftningen och branschernas egna program har Sverige uppnått god djuromsorg och den lägsta antibiotikaanvändningen i EU.

Samtidigt, precis som utredaren konstaterar, medför de högt ställda djurskyddskraven i kombination med klimatologiska förutsättningar en högre kostnadsbild för den svenska animalieproduktionen jämfört med många andra länder. Vidare är lantbruket en särskilt regeltung bransch och lagkraven har mer än fördubblats under de senaste 25 åren. 1996 fanns det 278 lagkrav som berörde lantbruket. 2021 hade den siffran ökat till 648. Detta

Postadress

Lantbrukarnas Riksförbund
105 33 Stockholm

Besöksadress

Franzéngatan 1B
Stockholm

Telefon

010-184 40 00

E-post

info@lrf.se

Hemsida

www.lrf.se

medför att som svensk mjölkproducent kan du omfattas av 650 olika regler sprungna från ett femtontal olika myndigheter beroende på inriktning och diversifiering.

Utredningen ger förtroende där det gör mest nytta – hos Sveriges animalieproducenter och hästhållare

Ökad flexibilitet och minskad regelbörda bidrar inte bara till en stärkt konkurrenskraft och minskade kostnader utan även till bättre förutsättningar att utveckla djurvälfaerden i sitt företag. Animalieproducenter i Sverige omges av ett regelverk som driver fram jämförelsevis högre kostnader. Därför behövs åtgärder för att stärka förutsättningarna för svenska animalieproducenter i förhållande till konkurrerande länder. En stark livsmedelsproduktion i fredstid utgör grunden för en stark beredskap i kristid, vilket även lyfts fram i regeringens nyligen publicerade Livsmedelsstrategi 2.0. Blir utredningens förslag verklighet kommer det att förbättra företagsmöjligheterna för landets animalieproducenter, vilket behövs för att öka livsmedelsproduktionen och därmed stärka Sveriges civilförsvar.

EUs vision för jordbruk och livsmedel – Sverige får inte hamna på efterkälken

EUs vision för jordbruk och livsmedel presenterades i februari i år och flera av dess förslag för att uppnå en attraktiv, konkurrenskraftig och framtidssäkrad lantbrukssektor är nästan identiska med utredningens. Det handlar om en rättvis livsmedelskedja där lantbrukaren får betalt för sina produkter, stöd med bättre balans mellan incitament och lagkrav samt ökad regelförenkling. Det är viktigt att Sverige inte kommer på efterkälken utan håller jämna steg med den utveckling som vi kommer att se i övriga Europa.

Från utredning till konkreta åtgärder

I Livsmedelsstrategin 2.0 fastslås att det ska vara enkelt att starta, driva och utveckla företag i Sverige. Avseende regelförenklingsarbetet hänvisar regeringen till flera tillsatta utredningar där Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och ett gott djurskydd är en sådan. Men det räcker inte. Utredningarnas förslag måste också resultera i konkreta åtgärder och det är bråttom.

Sammanfattning av LRFs synpunkter

LRF bedömer att samtliga förslag i betänkandet, på olika sätt, har en positiv inverkan på svensk animalieproduktion och instämmer i utredarens motiveringar till förslagen. Vissa av dem är dock **särskilt brådskande** för att snabbt kunna göra verklig skillnad på gårdsnivå och i yttrandet lyfter LRF fram **14 av dessa förslag**. Dessa tillsammans med LRFs motiveringar återfinns i sin helhet i Bilaga 1. LRF gör även nedslag i några av de övriga förslagen, vilka återfinns i slutet av Bilaga 1.

Ökad djurvälstånd genom systematiskt förebyggande djurhälsoarbete mellan djurhållare och veterinär via Villkorad läkemedelsanvändning (ViLA)

Förslagen minskar behovet av akut veterinärvård, vilket är viktigt med tanke på dagens veterinärbrist, och underlättar snabb insats vid sjukdomsfall samt bidrar till ökad produktion och lönsamhet. Utöver utredarens förslag föreslår LRF att ViLA för häst ska införas. Kravet på djurslagsspecifik utbildning för veterinärer bör tas bort för att öka tillgången till ViLA-veterinärer. Digitala avslutande besök och ökad möjlighet till digitala veterinärbesök för att minska kostnader är också något som bör ses över. Vidare bör djurhälsoplanen uppdateras årligen för att minska den administrativa bördan och främja digital journalföring för att kvalitetssäkra data.

Effektiva åtgärder behövs för att minska påverkan av viltskador

Höjda ersättningsnivåer för rovdjursavvisande stängsel är nödvändiga för att minska de ekonomiska bördorna för djurägare som drabbas av rovdjursangrepp. LRF anser att ersättningen bör uppgå till 150 kr/m. Att markägare och jordbruksarrendatorer ska få bedriva skydds jakt utan tillstånd från länsstyrelsen för vissa viltslag är brådskande för att skydda grödor och djur från viltskador. För att kunna fatta välgrundade beslut i viltförvaltningen och minska de ekonomiska förlusterna för lantbrukarna behöver Jordbruksverket utreda viltskadorna och deras påverkan på jordbrukets lönsamhet. Genom att kartlägga kostnaderna för viltskador kommer samhället att bättre förstå omfattningen av problemet vilket skapar bättre förutsättningar för effektiva åtgärder.

Regelförenkling – ökat förtroende där det gör mest nytta

Regelbördan i lantbruket är för hög och hämmar tillväxt och lönsamhet. Antalet bestämmelser på djurskyddsområdet behöver minska och flexibiliteten i lagstiftningen öka. Bättre samordning behövs mellan myndigheter och ökad förståelse för lantbrukets villkor. Här behöver myndigheterna ha tydliga instruktioner om att samverka för att underlätta för lantbrukarna.

Ökad flexibilitet för bete och utevistelse för mjölkkor, får och nötkreatur skulle möjliggöra bättre utnyttjande av betesmark och anpassning till klimatförändringar. Jordbruksverket bör även se över kravet på fast golvyta i grisningsboxar då forskningsstudier visar att alternativ utformning kan förbättra såväl hygien som

djurhälsa. Förenkla kraven vid transporter av egna djur, särskilt för småskaliga producenter, samt kraven på transportörstillstånd.

Företagens ekonomiska situation behöver stärkas för att främja långsiktig hållbarhet och konkurrenskraft

Regeringen behöver fortsätta arbeta för att EU tillåter djurvälståndersättningar som går utöver EUs gemensamma djurskyddslagstiftning. Speciellt nu när EUs djurskyddslagstiftning och CAP (Common Agricultural Policy) är under översyn och förändringar kan öppna för förbättrade ersättningar. Reglerna för grundvillkoren i CAP behöver ses över för att minska den administrativa bördan men också för att anpassas efter utvecklingen i djurhållningen; exempelvis finns önskan om ökad utomhushållning hos får- och lammnäringen. För att möta framtidens utmaningar inom konkurrenskraft, klimat- och energiomställning behöver budgeten för CAP öka och befintliga ersättningar inflationsjusteras.

CAP ska underlätta för utvecklingen av lantbruksföretag, ägarskiften av lantbruksfastigheter och förnyring av sektorn samt i första hand riktas till aktiva producenter. Handläggningstiderna vid stödansökningar måste minska och urvalskriterier utformas så de stödjer såväl ökad produktion som bibehållen produktion. Nedläggningstakten är alltför hög idag och detta måste stävjas. Statliga kreditgarantier behöver också tillkomma för att underlätta kapitalförsörjningen för investeringar i djurstallarna.

Virtuella stängsel ger ökad flexibilitet i hur betesmarker används

Virtuella stängsel möjliggör betning av naturbetesmarker som annars är för dyra att stängsla in, vilket främjar hållande av betande djur i hela Sverige. Vid extremväder kan djur förflyttas enklare och till lägre kostnad då inte nya stängsel behöver sättas upp. Forskning visar att djuren snabbt lär sig tekniken, beter sig som vid användning av vanliga elstängsel och att tekniken fungerar väl på naturbeten. Virtuella stängsel kan också förbättra djurens välfärd genom ökad övervakning och snabbare anpassning till förändrade betesgränser.

Främja investeringar i förebyggande smittskyddsåtgärder

Ersättning för förebyggande smittskyddsåtgärder och produktionsförluster är avgörande för att säkerställa en hållbar och konkurrenskraftig djurhållning i Sverige, samtidigt som det bidrar både till djurens hälsa och lantbrukarnas ekonomi. Vaccination och tidig identifiering av sjukdomar är viktig för att minska smittspridning, men kostnaderna för dessa åtgärder kan vara höga. Just nu pågår exempelvis en omfattande vaccination mot Blåtunga. Jordbruksverket har även tagit ett inriktningsbeslut avseende vaccination mot newcastlesjuka. För att uppnå ASF-status krävs omfattande investeringar. LRF uppskattar den nationella kostnaden till en miljard kronor vilket motiverar behovet av statligt stöd. LRF anser även att rättvisa ersättningar med rimliga villkor för

salmonellautbrott är nödvändiga för att undvika ojämlika konkurrensförhållanden och uppmuntra till investeringar i smittskydd.

Konkurrensen i livsmedelskedjan är avgörande för animalieproducenternas lönsamhet

Konkurrensverket har tidigare visat att marknadskoncentrationen och konkurrenssituationen är bristfällig, vilket påverkar både producenter och konsumenter negativt. Genom att regelbundet analysera marknaden och föreslå åtgärder kan Konkurrensverket bidra till en mer rättvis vinstfördelning och ökad transparens i livsmedelskedjan. Detta skulle ge primärproducenterna bättre möjligheter att påverka priser och förbättra sin ekonomiska situation, vilket är nödvändigt för att finansiera omställning, beredskap och framtida investeringar.

Med vänliga hälsningar
LANTBRUKARNAS RIKSFÖRBUND

Palle Borgström
Förbundsordförande
Lantbrukarnas Riksförbund

Alexandra Jeremiasson
Näringspolitisk analytiker
Lantbrukarnas Riksförbund

Bilaga 1

Innehåll

Brådskande förslag – politisk handling behövs nu.....	7
Regeringen ger Jordbruksverket i uppdrag att så långt möjligt förenkla regelverket vad gäller villkorad läkemedelsanvändning, ViLA	7
Inför rätt att bedriva skyddsjakt utan tillstånd från länsstyrelsen	12
Mjölkkor i lösdrift undantas från beteskravet	12
Regeringen bör ge Jordbruksverket i uppdrag att	13
Regeringen bör ge Jordbruksverket i uppdrag att:	14
Samtliga berörda myndigheter behöver ha mycket tydliga uppdrag avseende produktionsfrämjande åtgärder	17
Regeringen ger Konkurrensverket i uppdrag att	18
Både virtuella elstängsel och fysiska elstängsel ska omfattas av undantaget i 2 kap. 17 § djurskyddsförordningen.....	19
Regeringen ska fortsatt arbeta för att det enligt EU ska vara tillåtet med djurvälståndersättning.....	20
Regeringen ska fortsatt arbeta för att i EU förändra reglerna för grundvillkoren.	21
Regeringen ska ge Jordbruksverket i uppdrag att	21
Regeringen tar initiativ till en översyn i syfte att föreslå höjda ersättningsnivåer till djurägarna för rovdjursavvisande stängsel	24
Staten går in med kreditgarantier eller annat finansiellt instrument	25
Regeringen ger Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA, och Jordbruksverket i uppdrag att.....	26
Synpunkter på övriga utredningsförslag samt skrivningar	29
Stöd och ersättningar.....	29
Viltskador.....	29
Förprovning.....	29
Avel.....	30
Forskning och innovation.....	30
Export.....	31
Goda konkurrensmöjligheter kräver stöd och investeringar.....	31

Brådskande förslag – politisk handling behövs nu

Lantbruket förväntas öka produktionen av mat, samtidigt som klimatavtrycket per måltid ska minska. Sveriges animalieproducenter kan och vill mer, men det kräver att de ges rätt förutsättningar och får betalt för utfört arbete och merkostnader.

Ska vi klara av vårt samhällsviktiga uppdrag behövs snabba förändringar som gör verklig skillnad på gårdsnivå. Politisk handling är nödvändig för att vända utvecklingen, och den behöver komma nu. **LRF bedömer att samtliga förslag i betänkandet, på olika sätt, har en positiv inverkan på svensk animalieproduktion och instämmer i utredarens motiveringar till förslagen. Vissa av dem är dock särskilt brådskande och dessa återges nedan.**

- Regeringen ger Jordbruksverket i uppdrag att så långt möjligt förenkla regelverket och minska administrationen för djurägarna vad gäller villkorad läkemedelsanvändning, ViLA, samt:
 - Göra en översyn av anslutningskraven och öppna ViLA Mjolk för alla besättningar som vill använda arbetssättet och som klarar djurskyddsdeklarationens krav.
 - Se över möjligheten att förlänga besöksintervallen av veterinär i ViLA Mjolk och ViLA Får.
 - Se över möjligheten att efter utbildning låta djurägare be handla kalvningsförklaring inom ViLA Mjolk. Resultat från Växa Sveriges pågående projekt bör inväntas.

Detta förslag bidrar både till stärkt konkurrenskraft och ökad djurvelfärd genom ett systematiskt förebyggande djurhälsoarbete i samarbete mellan djurhållare och veterinär. Förslaget minskar även behovet av akut veterinärvård, vilket är en mycket aktuell fråga sett till dagens veterinärbrist. Efter utbildning kan djurhållare behandla sina djur enligt veterinärs behandlingsinstruktion för specifika symtombilder. Utöver det förebyggande arbetet underlättar ViLA en snabb insats vid sjukdomsfall. Förslaget är därmed positivt för såväl djurvelfärd som ökad produktion och tillväxt en förutsättning för lönsamhet.

De nya reglerna som började gälla 1 november 2023 innebär en rad förbättringar men också ökad regelbörda, vilket även utredaren konstaterar. Tillägg av enstaka regler kan tyckas öka administrationen minimalt, men varje extra regel bidrar till att öka den totala regelbördan. LRF har under 2024 inhämtat synpunkter från sina medlemsorganisationer för mjolk, nöt, gris och häst och skickat en skrivelse till Jordbruksverket som omfattar såväl förenklingsbehov som utökningsbehov för dessa djurslag. I likhet med utredarens förslag inkluderar dessa att ta bort ingångskraven för ViLA Mjolk, se över möjligheten

att behandla kalvningsförlamning när Växas studie är avslutad samt förlängda besöksintervall inom ViLA Mjolk och Får. Men även följande behov lyfts:

Utöka möjligheten att använda ViLA:

- Ta bort kravet på djurslagsspecifik utbildning för veterinärer
- Inför ViLA Häst
- Möjlighet till digitalt avslutande besök

Förenkla för företagare för nöt, mjolk, gris eller får att använda ViLA:

- Öka möjligheten till digitala besök
- Ändra till årlig genomgång och uppdatering av djurhälsoplan:
- Främja utveckling av digital journalföring
- Öka samstämmighet i veterinärens bedömningar inom ViLA

LRF välkomnar också det pågående föreskriftsarbetet i avsikt att ändra kravet på klockslag i journalföring så att det endast ska behöva anges om karenstiden understiger ett dygn. Den nuvarande regeln innebär en extra administrativ börda som inte ger mervärde eftersom klockslag endast har praktisk betydelse för läkemedel med karenstider kortare än 24 timmar.

Förtydligande av behovens innebörd och varför de är brådskande

Ta bort ingångskraven för ViLA Mjolk

Till skillnad från andra djurslag har mjölkbesättningar en begränsning med ingångströskel för ViLA som exkluderar ca 25 % av gårdarna. LRF stödjer utredarens förslag om en översyn av anslutningskraven för ViLA Mjolk så att alla besättningar som klarar djurskyddsdeklarationens krav kan ansluta.

Vid införandet av ViLA Mjolk fanns en oro för ökad antibiotikaanvändning. För att förebygga detta infördes tröskelvärden för nyckeltal som säkerställde att endast besättningar med god djurhälsa fick tillgång till ViLA. Det har visat sig att ViLA är ett bra förebyggande arbetssätt som förbättrar djurhälsan. Det finns inget som visar att antibiotikaanvändningen har ökat med ViLA och därmed inget som tyder på att antibiotikaanvändningen skulle öka om ingångströskeln med nyckeltal tas bort. Både krav på dokumentation av läkemedelsanvändning inom ViLA och provtagning av mjolk för analys av rester av antibiotika är omfattande, så det finns ingen ökad risk för rests substanser.

Lägg till möjligheten att behandla kalvningsförlamning i ViLA Mjolk

LRF stödjer utredarens förslag att se över möjligheten till djurägarbehandling av kalvningsförlamning. Enligt LRFs mjölkbondepanel är möjligheten att behandla

kalvningsförklamation med intravenös kalkgiva inom ViLA en viktig förändring. Snabbare behandling kan öka överlevnaden vilket bidrar till förbättrad djurvelfärd, minskat livsmedelssvinn och ökad lönsamhet. Det kan även minska veterinärens belastning under jourtid. Enligt Växa visar preliminära resultat från Växas pilotförsök att utbildningen av djurägare i att ge kalk intravenöst har fungerat bra utan allvarliga komplikationer. När studien avslutas kommer förhoppningsvis underlag finnas för ett beslut om att inkludera kalvningsförklamation i symtombilden.

Förläng besöksintervallet inom ViLA Mjolk och ViLA Får

LRF stödjer förslaget om ett utökat besöksintervall för ViLA Mjolk och ViLA Får. Det skulle frigöra resurser för både lantbrukare och veterinärer och minska kostnaderna för ViLA. Idag är besöksintervallet inom ViLA Mjolk varje till var tredje vecka beroende på besättningsstorlek med möjlighet till en fördubbling av intervallet under vissa förutsättningar. För övriga djurslag gäller åtta veckors besöksintervall. Utredaren föreslår ett besöksintervall på en månad för besättningar med fler än 100 kor och två månader för besättningar under 100 kor. LRF föreslår i samråd med medlemsorganisationer ett ordinarie intervall på var fjärde vecka med möjlighet till utökat intervall på var åttonde vecka oavsett besättningsstorlek. Detta bedöms vara tillräckligt för att säkra ett gott hälsoläge.

Besöksintervallet för ViLA får har efter den senaste regelrevideringen utökats från fem veckor med möjlighet till utökat intervall på åtta veckor till ett ordinarie intervall på åtta veckor. En viss del av besöken kan utföras digitalt. Det är en positiv förändring, men det finns utrymme att utöka intervallet ytterligare för att minska administrationen och kostnaderna utan att djurskyddet påverkas. Under lågsäsong skulle intervallen kunna utökas ytterligare eftersom behovet av behandlingar är mycket lågt utanför lamningssäsong. LRF föreslår att besöksintervallen förlängs ytterligare under lågsäsong i kombination med fler digitala besök under den perioden.

Ta bort kravet på djurslagsspecifik utbildning för veterinärer

Kravet på 20 timmars utbildning per djurslag för veterinärer innebär en stor investering i både tid och kostnader. Det finns en risk att det inte blir lönsamt för veterinärer att utbilda sig inom vissa djurslag, till exempel får. Det kan leda till brist på ViLA veterinärer för dessa djurslag. Samtidigt är systemet med förebyggande arbete inom ViLA gemensamt för alla djurslag. LRF föreslår därför att kravet på djurslagsspecifik utbildning för veterinärer tas bort för de djurslag där ViLA tillämpas. Detta förslag skulle generellt öka tillgången till veterinärer som kan arbeta med ViLA.

Inför ViLA för häst

Hästnäringen ingår inte i utredningen, men LRF betonar vikten av att hästar omfattas av organiserat förebyggande djurhälsoarbete, likt övriga lantbruksdjur. Hästar bidrar till företagande på landsbygden och utan ViLA begränsas hästföretagarnas möjligheter till lönsamhet med hästens bästa i fokus. Många hästföretagare har redan erfarenhet av förebyggande djurhälsa och omhändertagande av mindre åkommor. LRF anser att hästföretagare bör få möjlighet att ansluta sig till ViLA för att spara kostnader och frigöra tid för både hästföretagare och veterinär.

Åtgärder som skulle kunna ingå i ViLA för häst:

- Förebyggande vaccinering som inte kräver signatur i hästpassen, till exempel mot herpes, rotavirus, tetanus och botulism.
- Sederling (ge lugnande) inför klippning, verkning och skoning för specifika hästar och enligt veterinärs instruktioner.
- Smärtlindring i samråd med veterinär, till exempel under väntan på att veterinären ska komma.
- Möjlighet för hästföretagare att efter genomgången utbildning kunna ge intravenösa injektioner för uppföljande behandling efter diagnos av veterinär. Som exempel kan nämnas följsjuka, då läkemedel ska ges intravenöst flera gånger per dygn.
- Inom ramen för ett systematiskt förebyggande djurhälsoarbete kunna använda avmaskningsmedel efter träckprov.

Inför möjlighet till ett digitalt avslutande besök om inga behandlingar utförts under perioden

För att ytterligare underlätta och minska kostnader bör det avslutande besöket kunna vara digitalt för de besättningar som väljer att vara med i ViLA i perioder, under förutsättning att inga behandlingar utförts under perioden. Denna önskan gäller exempelvis fårnäringen där det är vanligare att lantbrukarna väljer att vara anslutna till ViLA under lamningssäsongen men inte har behovet under lågsäsong.

Öka möjligheten till digitala veterinärbesök

Möjligheten till digitala besök infördes vid den senaste revideringen av föreskrifterna. LRF har fått signaler om att det fungerar väl och anser att det i besättningar med låg sjuklighet finns skäl att införa större möjlighet till digitala besök än de max 25 % som anges idag för att minska kostnaderna för lantbrukare och frigöra tid för veterinärer.

Ändra till årlig genomgång och uppdatering av djurhälsoplan

Det har kommit signaler från både veterinärer och lantbrukare att djurhälsoplanen är ett viktigt och användbart verktyg för att sätta upp och nå gemensamma mål. Däremot är

det inte nödvändigt att uppdatera djurhälsoplanen vid varje besök. Djurhälsoplanen är en del av det långsiktiga arbetet och LRF anser att det skulle vara tillräckligt att göra en uppdatering och genomgång vid behov, dock minst en gång per år, för att minska kostnader och den administrativa bördan samt frigöra tid för veterinärer.

Främja utveckling av möjlighet till digital rapportering

Tidsödande dokumentation utgör en onödig administrativ börda för både lantbrukare och ansvarig veterinär. Det kan även upplevas som ett hinder för företag att vilja starta upp ViLA. Flera befintliga veterinära journalsystem kommunicerar med Jordbruksverkets system, medan data från företagarnas behandlingsjournaler (både digitala och på papper) förs över till veterinärens journalsystem manuellt. För att minska den administrativa bördan för både lantbrukare och ansvarig veterinär behöver en utveckling mot digitala system som kommunicerar med varandra främjas. Det gäller såväl mellan lantbrukare och veterinär som mellan veterinär och Jordbruksverket. Digitala system är också viktigt för att kvalitetssäkra data genom att minimera risken för fel.

Öka samstämmigheten i veterinärens bedömningar inom ViLA

För att de veterinära bedömningarna avseende behandling och delegering inom ViLA ska vara samstämmiga behöver utbildningen likriktas. Som exempel kan nämnas ViLA Får, där lantbrukare upplever att delegeringen till olika besättningar varierar stort mellan olika veterinärer och geografiskt läge. Det leder till försämrat djurskydd hos de lantbrukare som inte får möjlighet att behandla vissa sjukdomar som är beroende av snabb behandling, till exempel Listeria. Ökad samstämmighet kan uppnås genom att införa vissa krav på utbildningens innehåll och tillhandahållande av till exempel checklistor som ett frivilligt hjälpmedel.

En oförändrad ViLA innebär hämmad konkurrenskraft och djurvälstånd

Om ViLA fortsätter enligt gällande regler i SJVFS 2023:21 kap. 5 kommer det att innebära fortsatt hög administrationsbörda och höga kostnader för besättningar som är anslutna till ViLA.

En oförändrad ViLA innebär med andra ord att produktivitet, lönsamhet och djurvälstånd påverkas negativt eftersom det förebyggande djurhälsoarbetet drabbas om färre lantbrukare använder ViLA av tids- eller ekonomiska skäl.

- Inför rätt att bedriva skyddsjakt utan tillstånd från länsstyrelsen för markägare och jordbruksarrendatorer med jakträtt avseende rådjur, dovhjort och kronhjort, utöver vildsvin som nu får skyddsjagas utan tillstånd. Skyddsjakt ska vara tillåten om skadan är pågående eller omedelbart förestående. De utvidgade bestämmelserna om skyddsjakt ska efter beslut av regeringen införas i bilaga 4 till jaktförordningen (1987:905).

Förslaget är väl belyst i utredningen. Den föreslagna förändringen motiveras även av vad som framgår i undersökningar av viltskadornas omfattning och utveckling. En utvidgning av den nuvarande rätten till skyddsjakt på enskilda initiativ enligt Jaktförordningens 26 § behöver självfallet vila på separata ställningstaganden för respektive nämnd art. För såväl rådjur som dovhjort och kronhjort är dock populationsutvecklingen i Sverige sådan att förslaget kan genomföras utan att några av de övriga målsättningarna rörande dessa arter äventyras. Samtidigt är förslaget relevant och påkallat med hänsyn till de skador samtliga nämnda arter förorsakar inom jordbruket, som är denna utrednings fokus, men även i skogsbruket.

Ett genomförande av förslaget är synnerligen brådskande eftersom viltskadeproblematiken inom jordbruket utvecklas hastigt och åt fel håll. LRF bedömer även att genomförbarheten av förslaget är särskilt god eftersom det här handlar om att utvidga innehållet i en befintlig legal struktur, det vill säga att det handlar om att göra små förändringar i jaktförordningens bilaga 4.

- Mjölkkor (lakterande och icke lakterande kor) i lösdrift undantas från beteskravet i djurskyddsförordningen.

LRF stödjer förslaget som skulle möjliggöra en ökad mjölkproduktion i Sverige. Företagandet med kon i fokus bidrar till öppna landskap, biologisk mångfald och jobb på landsbygden. Kon kan äta foder som odlats på marker där få andra grödor trivs. Mot bakgrund av att mjölkproduktionen i Sverige behöver öka för att bidra till Livsmedelsstrategins mål om ökad produktion och för att stärka livsmedelsberedskapen så är det mycket positivt att utredaren anser det vara ”nödvändigt, rimligt och proportionerligt” med en ändring av beteskravet.

Sedan 1988 har 90 procent av Sveriges mjölkföretagare slutat med mjölkproduktion. Antalet mjölkkor har halverats de senaste 40 åren. Frågan om ändrade betesregler har varit högt prioriterad av mjölkbranschen de senaste 20 åren. När kravet tillkom 1988 stod merparten av mjölkorna i uppbundna stallar med begränsad rörelsefrihet. Idag går en majoritet av korna i lösdrift. Med en mer flexibel beteslagstiftning möjliggörs expansion och investeringar. Fler skulle investera och modernisera sina äldre stallar

vilket i förlängningen leder till ökad djurvelfärd totalt sett bland svenska mjölkkor. Bättre möjligheter till utveckling kan leda till totalt sett fler mjölkkor i Sverige, och därmed fler djur som kommer ut på bete. Det är bondens arbete med djurvelfärd 365 dagar om året som bygger den goda djurvelfärd vi har, inte lagen. Kor ska enligt djurskyddslagstiftningen erbjudas ett gott djurskydd varje dag, hela året. Detta är själva grunden för starka mjölkkor och starka mjölkföretag. Skötselrutiner, stallens utformning och foderstrategier är exempel på faktorer som påverkar djurvelfärden. Lösdriftssystem ger goda möjligheter att uppfylla djurens behov, till exempel rörelsefrihet och att kunna utföra naturliga beteenden som exempelvis sociala kontakter.

Vilka utmaningar mjölkföretagen har med att uppfylla kraven i lagstiftningen skiljer sig åt. Det behövs därför mer flexibilitet så att varje företag kan utvecklas utifrån dess egna förutsättningar. Med det förslag som utredningen lagt fram möjliggörs en differentiering där företagen kan utvecklas efter kompetens, platsbundna resurser och geografiskt knutna utmaningar. Med bättre förutsättningar för ett anpassat företagande så skulle det bidra till att bibehålla en diversifierad mjölkproduktion med gårdar av varierande storlek i hela landet.

Lagkravet medför idag svårigheter att ersätta företagen ekonomiskt, både genom marknaden och som stöd och ersättningar. Att ta bort lagkravet skulle möjliggöra för olika marknadsaktörer att profilera betet som ett mervärde. Det är viktigt att våga ta bort lagstiftning där det finns andra aktörer som kan träda in och göra marknadsanpassade åtgärder. Ett borttaget lagkrav skulle också kunna öppna för möjligheten att ge en ersättning via EUs gemensamma jordbrukspolitik.

Sverige är det enda landet i EU som lagstiftat om ett generellt beteskrav för mjölkkor. Beteskravet utgör ett hinder på EUs inre marknad eftersom det innebär ojämlika konkurrensvillkor för mjölkbönder i Sverige respektive övriga EU. Detta försämrar direkt svenska mjölkbönders konkurrenskraft. Hälften av alla mjölkprodukter som konsumeras i Sverige kommer idag från andra länder som inte har samma lagstiftning. Det gäller framför allt Finland, Danmark och Tyskland som stadigt ökar exporten av sina produkter till Sverige.

Det förslag som utredningen lagt fram är regelmässigt enkelt. Det finns redan beslutad EU-lagstiftning som kommer att öka komplexiteten och då särskilt gällande bete, till exempel avskogningsförordningen och naturrestaureringslagen. Att därför genomföra förändringar som leder till regelförenklingar och ökad attraktionskraft är nödvändigt för att säkerställa en fortsatt svensk mjölkproduktion.

- Regeringen bör ge Jordbruksverket i uppdrag att utreda vilka effekter viltskadorna har för primärproduktionens lönsamhet och påverkan i övrigt på jordbruksverksamhet.

Detta är ett brådskande förslag då viltskadornas påverkan på jordbrukets lönsamhet är mycket omfattande, både i ett nationellt perspektiv och på de enskilda gårdarna. Ett hårt

vilttryck ger en direkt skördeskada men är också i många fall så omfattande att en annan gröda än "den lönsammaste" behöver väljas. Som utredaren pekar på så har förstörda skördar också en negativ påverkan på företagens motivation till fortsatt eller utökad produktion. Det motverkar målen i den nationella livsmedelsstrategin om att jordbruksproduktionen i Sverige ska öka.

Jordbruksverket är en sektorsmyndighet, på samma sätt som Skogsstyrelsen. Skogsstyrelsen har sedan lång tid tillbaka tagit ett stort ansvar för metodutveckling och uppföljning av skador i skogen. LRF anser att det vore både rimligt och logiskt med ett liknande ansvar hos Jordbruksverket. Att ge Jordbruksverket ovanstående uppdrag är därför utmärkt för att utreda vilka effekter viltskadorna har på lantbruket. Det är viktigt att synliggöra den ekonomiska påverkan som viltskadorna har för att kunna fatta välgrundade beslut i viltförvaltningen.

2020 lanserade LRF en toleransnivå för viltskador i jordbruk vilken efter övervägande om viltets värde, samhällets kostnader samt lantbrukets kostnader och lönsamhet sattes till 2 % på nationell nivå och 4 % på gårdsnivå. Efter fem år kan vi konstatera att ingen part inom viltförvaltningen ifrågasatt dessa procentsatser, vilket LRF ser som ett tydligt kvitto på att de upplevs rimliga.

Naturvårdsverket har nyligen presenterat sitt uppdrag för att utveckla en metod att mäta skördeskador. I förlängningen av föreslagen utredning ser LRF att Jordbruksverket ska vara ansvarigt för att etablera en toleransnivå och mäta skördeskador i syfte att stärka primärproduktionen och därigenom vår beredskap och livsmedelsförsörjning.

- Regeringen bör ge Jordbruksverket i uppdrag att:
 - Minska det totala antalet bestämmelser på djurskyddsområdet samt, i högre utsträckning och där så är lämpligt och inte riskerar djurskyddet eller ojämlika förhållanden för djurägarna, införa ytterligare flexibilitet i Jordbruksverkets föreskrifter, till exempel genom fler målstyrda bestämmelser eller bestämmelser med villkor samt förenkla och så långt möjligt minska detaljeringsgraden.
 - Ta fram en årlig redovisning av resultatet av ovanstående arbete till regeringen.
 - Se över möjligheten att öka flexibiliteten i lagstiftningen när det gäller bete och utevistelse för får och nötkreatur i köttproduktion.
 - Se över möjligheten att införa flexibilitet i lagstiftningen när det gäller placering av den fasta golvytan i grisboxar och se över kravet på andel fast yta.
 - Se över möjligheten att förenkla och förtydliga kravet på transportörstillstånd vid transporter av egna djur.

Ett av lantbrukets största hinder är regelbördan. Tillsammans utgör den en bromskloss för företagets tillväxt och lönsamhet. Reglerna som berör lantbruket är för krångliga, för många och ibland även motsägelsefulla. Tillämpningen är oförutsägbart och har stora variationer både mellan och inom myndigheterna. Lagkraven har mer än fördubblats under de senaste 25 åren. 1996 fanns det 278 lagkrav som berörde lantbruket och 2021 hade den siffran växt till 648 stycken. Regelnflationen innebär att exempelvis en svensk mjölkbonde kan omfattas av 650 olika regler sprungna från ett 15-tal olika myndigheter. En orimlig regelbörda för lantbruksföretagen, som oftast klassas som mikro eller småföretag, att hantera. Dessutom är det ett antal regeltunga förordningar som tillkommer när de väl är klara, så ytterligare regelbörda är att vänta.

I LRFs Ipsos-undersökning bland lantbruksföretagare, genomförd 2023, framgår att nästan fyra av tio har svårt att se hur de ska bidra till en ökad livsmedelsproduktion givet nuvarande regler och villkor. En lika stor grupp funderar också på att lägga ner sin verksamhet, eller delar av den, på grund av att regler och villkor känns så betungande. Detta är en utveckling som motarbetar såväl svensk livsmedelsstrategi som beredskap. Ur ett konkurrenskraftsperspektiv är det centralt att regelbördan minskas väsentligt och det omgående. Ur ett djurskyddsperspektiv är det minst lika viktigt eftersom ökad byråkrati och administration bidrar till att minska bondens tid i stallen hos sina djur.

Samhället efterfrågar robusta företag som även kan säkerställa livsmedelsproduktionen i en beredskapssituation. För att uppnå detta krävs att företaget är diversifierat och har flera ben att stå på. Antalet regler samt tillhörande myndigheter ökar ju mer komplexa och diversifierade företagen blir. Mest komplext är ett företag som kombinerat djurhållning med förädling, energiproduktion och besöksverksamhet.

Det behövs ett permanent uppdrag att arbeta med förenklingar men det räcker inte. Det behövs även att myndigheterna samordnar sina företagsnära aktiviteter och kontroller så att det blir ”en väg till gården” och råd och stöd till företagen för att säkerställa att inga datum, rapporteringar eller dokumentation missas.

LRF ser mycket positivt på att utredaren lyft fram behovet av ökad flexibilitet avseende bete och utevistelse för får och nötkreatur i köttproduktion. Precis som utredaren återger så är det mycket önskvärt från näringen att kunna nyttja betet bättre än vad som är möjligt idag på grund av nuvarande regelverk. Ett förändrat klimat med både mer torka, mer blöta perioder och översvämningar men även en längre betesperiod gör att lantbrukarna snabbt behöver en flexibla beteslagstiftning där de kan hantera det förändrade klimatet och fortsätta kunna bedriva en bra betesbaserad djurproduktion. Sommaren 2023 visade att skörden av vall och halm/strö kan variera såväl snabbt som på olika sätt regionalt. I december 2024 beviljades projektet ”Flexibel utedrift med bibehållen god djurvelfärd för konkurrenskraftig lammproduktion” av Stiftelsen Lantbruksforskning. Projektet syftar till att ge vetenskaplig grund för anpassning av reglerna för utedrift av får och studerar hur utedrift under sen höst och tidig vår påverkar djurens hälsa och välfärd samt lantbrukarens lönsamhet. Med utökad utedrift kan dräktiga tackor gå längre tid på bete under sen höst och sinlagda tackor komma ut tidigare på bete under tidig vår. Dessutom kan stallen då nyttjas till två

lamningar i stället för som idag till en lamning, vilket ger möjlighet till ökad besättningsstorlek utan att investera i fler avancerade byggnader.

Det är dags för Jordbruksverket att se över lagkravet avseende golvytan i grisningsboxar. Redan 2018 genomförde SLU tillsammans med Gård & Djurhälsan en studie¹ där man jämförde grisningsboxar uppförda enligt nuvarande lagkrav, med 3 m² liggare i en sammanhängande rektangulär yta som spänner över hela boxbredden, med grisningsboxar med mängd fast yta men med det fasta golvet centrerat i boxen med dränerande golv längs med väggarna. Inga statistiskt signifikanta skillnader mellan de olika golvtyperna påvisades med avseende på kullresultat, boxhygien, ammoniak samt suggors och smågrisars djurhälsa. Dessutom var andelen antibiotikabehandlade djur lägre i den alternativt utformade grisningsboxen. Resultaten visade även att när det fasta golvet var centrerat i boxen med dränerande golv längs med väggarna fanns tendens till såväl bättre hygien som lägre nivå ammoniak i suggans ögonhöjd.

LRF är medvetet om de pågående förhandlingarna i Ministerrådets arbetsgrupp samt i Parlamentet avseende Europaparlamentets och Rådets nya förslag till förordning om skydd av djur under transport. **LRF vill ändå framhålla att det är brådskande med det framlagda utredningsförslaget avseende att förenkla och förtydliga kravet på transportörstillstånd vid transporter av egna djur.** Regelverket för transporter av egna djur svårtolkat och onödigt detaljerat. För lammnäringen ser LRF ett tydligt behov en ökad flexibilitet för att underlätta slakttransporter i framför allt den småskaliga produktionen, och även för transporter vid handel av avelsdjur mellan besättningarna, vilka ofta transporteras av lantbrukaren själv. Precis som utredaren beskriver upplever får- och lammnäringen att nuvarande regelverk leder till att många producenter blir osäkra på om ett tillstånd behövs. Både att skaffa tillstånd i onödan och att sakna ett tillstånd som man borde haft, skapar en försvårande situation. Inom nötköttproduktionen, där transporter till och från bete och hämtning av livkalvar är vanligt förekommande, finns behov av ett enklare regelverk. Även inom grisnäringen påtalas administrativa pålagor som skapar onödigt merarbete utan något mervärde för djurskyddet. Det avser det förflyttningsdokument som är ett krav i den EU-gemensamma djurhälsolagen, vilken trädde i kraft i april 2021. När grisar skickas till slakt behöver inte lantbrukaren skicka med förflyttningsdokumentet under förutsättning att mottagande slakteris intransportsedel är godkänd av Jordbruksverket. För transport av övriga grisar, livsvin och smågrisar är däremot leveranssedeln ej godkänd som förflyttningsdokument utan även Jordbruksverkets förflyttningsdokument måste användas. Detta medför ett onödigt merarbete. Här önskar LRF att Jordbruksverket ser över möjligheten att även godkänna leveranssedlar för grisar utöver slaktgrisar, på samma sätt som praktiseras för intransportsedel till slakteri.

¹ Effekt på boxhygien och suggors och smågrisars djurhälsa, beroende på dränerande golvs placering i grisningsboxen [Rapport-2018 67 9.pdf](#)

- Samtliga berörda myndigheter behöver även fortsättningsvis ha mycket tydliga uppdrag avseende produktionsfrämjande åtgärder, att minska djurägarnas administrativa börda samt förenkla och begränsa antalet bestämmelser i lagstiftningen. Uppdragen ska omfatta krav på samarbete mellan myndigheterna.

Lika viktigt som det är att minska antalet regler är det att tillämpningen av regelverken förbättras. Det gäller till att börja med myndigheternas service och information om regelverk. Lantbruk är mikro- eller småföretag, med den tunga regelbörda som finns idag är det viktigt att företagen får hjälp att göra rätt. **Dialogen mellan företag och myndighet behöver stärkas så att myndigheten vågar svara på företagarens frågor. Det måste finnas möjlighet till rådgivning. För att göra det enklare att följa regler anser LRF att det måste finnas en väg in i Myndighetssverige, inte flera.**

I LRFs Ipsos-undersökning bland lantbruksföretagare, genomförd 2023, framgår att myndighetskontakterna upplevs som tunga och det är fler idag än 2019 som uppger detta; 55 procent instämmer idag jämfört med 42 procent 2019. Många upplever exempelvis tillståndsansökningar och anmälningar som krångligt och hälften instämmer i att de saknar förtroende för hur regler och villkor tillämpas. För vissa myndigheter upplever man också att deras uppdrag är otydligt. I LRFs rapport Vägen till ett gott företagsklimat², finns en sammanställning över lantbrukarnas inspel på åtgärder hos Skatteverket, Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Länsstyrelsen som kan underlätta företagandet; förståelse för företagandet, högre rättssäkerhet, mer rådgivning/information, bättre kompetens och tydligare beslut med.

Precis som utredaren själv belyser finns det en mycket stor potential med innovationer för digitalisering och automatisering av exempelvis dokumentation och journalföring samt hantering av djurdata, men också system för att föra över data på ett enkelt sätt till och från myndigheterna. LRF håller med om att det därför är viktigt att fortsätta satsa på och vidareutveckla Agronods arbete.

Sedan betänkandet överlämnades i augusti har myndigheterna erhållit sina regleringsbrev för 2025 och det är positivt att länsstyrelsen har ett uppdrag att ”ge företagen en god service och ett gott bemötande, underlätta för företagen att göra rätt samt minimera den administrativa bördan för företagen i enlighet med livsmedelsstrategin”. Det arbete som nu genomförs i och med uppdragen i olika myndigheters regleringsbrev behöver förstärkas och permanentas genom nya formuleringar i myndigheternas instruktioner. Vid både regelframtagning och tillämpning behöver myndigheterna ha företagets situation och förutsättningar som utgångspunkt och fokusera på hur myndigheterna kan underlätta för företagen. I de permanenta uppdragen bör även samordning mellan berörda myndigheter ske vid regelarbete. Nu sker ofta en avstämning när förslagen är färdiga.

² Vägen till ett gott företagsklimat . [va-gen-till-ett-gott-fo-retagsklimat-rapport-2024-webb.pdf](#)

- Regeringen ger Konkurrensverket i uppdrag att, med lämpliga tidsintervall, analysera marknadskoncentrationen och konkurrenssituationen i detaljist- och grossistled samt vid behov föreslå lämpliga åtgärder för stärkt konkurrens.

Konkurrensverket har publicerat en rad rapporter kring livsmedelskedjan under 2023 och 2024 kopplat till sitt regeringsuppdrag med anledning av de ökade livsmedelspriserna 2022 och 2023. Precis som utredaren återger i betänkandet visar dessa rapporter att livsmedelsmarknaderna inte fungerar optimalt, vilket får negativa konsekvenser för såväl primärproducenterna som konsumenterna. Konkurrensverket lyfter fram att konkurrensen i livsmedelskedjan är bristfällig, huvudsakligen på grund av hög marknadskoncentration, låsningar och obalanser genom avtal och handelsbruk samt etableringshinder, vilket LRF håller med om.

I betänkandet hänvisas till LRFs undersökning Matkronan som redogör för hur de pengar som konsumenter lägger på mat i butik fördelas mellan primärproducenten, livsmedelsindustrin, importen, matbutiken och staten. Vid det senaste tillfället, 2023, gick endast 10 % till primärproducenten. Hur situationen ser ut 2025 återstår att se när undersökningen publiceras senare i år. Konkurrensverket visar i sin rapport att primärproducenterna har enskilt små eller inga möjligheter att påverka vare sig sina inköps- eller försäljningspriser. De försäljningsvillkor som är svårast att påverka för primärproducenterna är pris och leveransplats. De konstaterar också att för att skapa konkurrenskraft i den svenska primärproduktionen behöver förutsättningarna för att kunna konkurrera finnas på plats men högre kostnadsläge och nationella särkrav försvårar detta. Konkurrensverket konstaterar också att marknadens funktion kan hindra signaler om till exempel ökad efterfrågan i konsumentled att nå primärproducenterna.

LRF ser därför att Konkurrensverket fortsatt och med lämpliga tidsintervall analyserar marknadskoncentrationen och konkurrenssituationen i detaljist- och grossistled samt vid behov föreslår lämpliga åtgärder för stärkt konkurrens. Detta kan delvis ske genom att Konkurrensverket tar över konceptet Matkronan och gör det till en årlig rapport.

LRF anser att lönsamheten i livsmedelskedjans alla led behöver vara god och att långsiktiga förstärkningar av ekonomin i jordbruket är nödvändig för att finansiera krav på omställning, beredskap och investeringar för framtiden. God konkurrens ska prägla hela livsmedelskedjan, även i ledet mellan primärproducent och förädlingsföretag. En mer jämn vinstfördelning och transparens i livsmedelskedjan och möjlighet att påverka priset på produkterna ger primärproducenterna en bättre situation.

- Både virtuella elstängsel och fysiska elstängsel ska omfattas av undantaget i 2 kap. 17 § djurskyddsförordningen.

Detta är ett mycket konkret och efterfrågat förslag från såväl näringen som från statlig förvaltning och delar av politiken. Under 2023 och 2024 har motioner avseende virtuella stängsel spelats in från Centerpartiet, Kristdemokraterna samt Miljöpartiet och så sent som i oktober ställde sig riksdagen bakom en motion om att göra det lagligt att använda virtuella stängsel.

Detta är ett brådskande förslag då virtuella stängsel ger djurhållarna större flexibilitet i hur betesmarker kan användas exempelvis i skogs- och mellanbygd, eftersom gränser enkelt kan justeras digitalt beroende på betesbehov eller miljöförhållanden. Det ger en möjlighet att minska kostnaderna och arbetet med att sätta upp och underhålla fysiska stängsel. Ett godkännande av virtuella stängsel skulle därmed göra det möjligt att beta naturbetesmarker som idag bedöms vara alltför dyra att stängsla in och främja hållande av betande djur i större delar av landet. Det i sin tur bidrar till ökad livsmedelsproduktion i hela landet och en stärkt livsmedelsberedskap. Dessutom kan landskapet hållas öppet och mer tillgängligt, både för naturvård och för människor. **I områden där det är viktigt att skydda biologisk mångfald, såsom i naturreservat, skulle virtuella stängsel göra det möjligt att styra djurens rörelser utan att störa landskapet,** vilket vanliga stängsel ibland gör. Halsbandet som det betande djuret bär bidrar också till en ökad övervakning av dess välfärd ute på betet då det samlar och skickar data till djurhållaren.

Extremväder med såväl torka som stor nederbörd kommer att bli ett allt vanligare inslag i lantbrukarens vardag och det finns därför stora behov av att underlätta för lantbruket att anpassa produktionen till effekterna av dessa klimatförändringar. 2023 uppstod först stor betesbrist på grund av försommarens torka, med behov av att flytta djuren, för att sedan ersättas av stora mängder nederbörd som i stället lade stora mängder beten under vatten. Om virtuella stängsel hade varit tillgängliga då skulle förflyttning av djuren ha kunnat ske avsevärt enklare och till mindre kostnad.

Ett argument som lyfts i diskussionen om virtuella stängsel och även i vissa av experternas särskilda yttranden i denna utredning är att dessa stängsel medför en ökad risk för rovdjursangrepp. Men stängsel runt hagar syftar i de flesta fall till att hålla de betande djuren inne och inte rovdjuren ute. Tvärtom kan befintliga stängsel bidra till ökad stress och skada på djuren om ett rovdjur tar sig in men inte kan ta sig ut. För att skydda de betande djuren mot rovdjur krävs andra åtgärder eller typer av stängsel. Med ett virtuellt stängsel har djuren en större möjlighet att fly vid en rovdjursattack jämfört med nuvarande staket. Dessutom kan djurägaren varnas om avvikande beteende hos betesdjuren via digitala verktyg som tillhör systemet.

Ett annat argument som framförts emot att undanta virtuella stängsel från 2 kap. 17 § i djurskyddsförordningen är att det inte finns tillräcklig mängd forskning avseende djurens förmåga att lära sig att associera ljudsignalen till betesgränsen. Precis som

utredaren anger i betänkandet finns publicerad forskning internationellt³⁴. Det pågår även forskning i Sverige inom ramen för den Formasfinansierade centrubildningen [Sustainimal](#) som bekräftar de internationella forskningsrönen⁵. Under svenska förhållanden påvisas i likhet med tidigare internationella studier att djuren lär sig tekniken fort, kan styras på ett bra sätt och betar sig i stort sett som vid användning av vanliga elstängsel. Studierna visade att tekniken fungerade väl på naturbeten trots att det fanns många typer av vegetation, underlag och även höjdskillnader, vilket skulle kunna ha gjort det svårare för djuren att anpassa sig till tekniken. Vidare såg man att djuren gärna uppehöll sig nära den virtuella gränsen och att de snabbt märkte när den flyttades. I många fall var djuren ute på den nya ytan inom 30 minuter vilket enligt forskarna tyder på att de inte var rädda för gränsen. Genom att mäta nivån av stresshormonet kortisol hos djuren kan man även få en indikation på hur det virtuella stängslet inverkar på välfärden. Här finns studier som visat att det inte fanns några signifikanta skillnader i kortisolnivå mellan djur som är inhängande med fysiskt elstängsel och virtuellt stängsel⁶

LRF vill avslutningsvis lyfta att ovanstående fördelar och möjligheter även skulle kunna gå att tillskriva hästar på bete. Till skillnad från nöt och får är dock kunskapen om virtuell stängselteknik till hästar väldigt begränsad och det saknas publicerade studier. Forskning behövs därför för att ta reda på mer om hur systemen påverkar hästar innan ett undantag för häst kan göras.

Regeringen ska fortsatt arbeta för att det enligt EU ska vara tillåtet med djurvälståndersättningar för åtgärder som ingår i nationell lagstiftning och praxis men som går utöver EUs gemensamma djurskyddslagstiftning.

Med sina högt ställda djurskyddskrav i lagstiftningen är det inte möjligt att ge djurvälståndersättning i CAP för villkor som exempelvis beteskrav, förbud mot näbbtrimning av fjäderfä samt lägre djurtäthet i slaktkycklingstallar. Det är därför mycket positivt att både nuvarande och tidigare regering har drivit frågan om djurvälståndersättningar och att man har antagit en position om att när det gäller ersättningar som relaterar till djurvälstånd bör det vara möjligt att ersätta för lagkrav och praxis för en nivå som överstiger den generella EU-nivån. **LRF vill tydliggöra att det är mycket viktigt att detta arbete fortgår, speciellt nu när EU står i begrepp att se över såväl djurskyddslagstiftningen som CAP och eventuella öppningar för förändrade ersättningar kan uppkomma.** Dagens regler för CAP medger endast att ersättning lämnas för villkor som går utöver nationell lagstiftning och praxis vilket ger det olika konkurrensförutsättningar på den inre marknaden. Arbetet med förordningen om djurskydd vid transport pågår redan och EUs kommissionär för djurskydd utlovade i

³ [How do grazing beef and dairy cattle respond to virtual fences? A review | Journal of Animal Science | Oxford Academic](#)

⁴ [The effectiveness of a virtual fencing technology to allocate pasture and herd cows to the milking shed](#)

⁵ [Cattle adaption to virtual fences in semi-natural pastures with multiple virtual borders : impact on behaviour and level of cortisol in faeces and](#)

⁶ [Heifers don't care: no evidence of negative impact on animal welfare of growing heifers when using virtual fences compared to physical fences for grazing](#)

december att övriga reviderade djurskyddsförordningar ska presenteras 2026. Därför ser LRF detta förslag som brådskande.

- Regeringen ska fortsatt arbeta för att i EU förändra reglerna för grundvillkoren syfte att minska den administrativa bördan och att de ekonomiska konsekvenserna vid sanktioner inte ska bli orimligt hårda. Kvarvarande grundvillkor bör ha ett tydligt mervärde.

Även detta är ett förslag där arbete redan pågår i regeringen, vilket LRF ser som mycket positivt och det är viktigt att detta arbete fortgår inför nästa reform av CAP. Precis som utredaren lyfter utgör stöd och ersättningar genom CAP en viktig del av många animalieproducenters ekonomi. Grundvillkoren medför dock mycket administration och kontroll där en sanktion i vissa fall framstår som oproportionerlig i förhållande till överträdelsens art. Detta skapar onödigt stress och osäkerhet. Därutöver ger vissa grundvillkor alltför genomgripande påverkan på hur ett lantbruksföretag bedriver sin verksamhet. **Det är därför positivt att regeringen anser att den praktiska tillämpningen måste vara sådan att den upplevs som logisk, relevant och förutsägbar av jordbrukarna och att efterlevnaden av villkoren kan följas upp. LRF ser det fortsatta arbetet med förändringen av grundvillkoren som brådskande.**

- Regeringen ska ge Jordbruksverket i uppdrag att:
 - Undersöka möjligheterna och utforma förslag för att genomföra ekonomiska uppräkningsåtgärder för ersättningsnivåerna för djurvälståndersättningar samt undersöka möjligheterna att inom ramen för CAP införa fler djurvälståndersättningar.
 - Undersöka möjligheterna och utforma förslag för att höja budgeten för investeringsstöden.
 - Utredda möjligheterna att med årliga förstärkningar till investeringsstöden öronmärka medel för ny- eller ombyggnation till lösdrift i mjölkföretag som har uppbundet system.
 - Se över startstödet till unga lantbruksföretagare och villkoren för stöden i syfte att framför allt förenkla handläggningen.
 - Ta fram enhetskostnader för uppförande av stallbyggnader för fårproduktion.

LRF anser att CAP-ersättningarna primärt ska bidra till en konkurrenskraftig, lönsam och växande primärproduktion i hela landet. Därutöver kan CAP vara ett verktyg för lantbrukets gröna omställning med utmaningar inom miljö- och energiområdet liksom såväl klimatpåverkan som anpassning till ett förändrat klimat. På så sätt bidrar CAP till motståndskraftiga företag och stärkt försörjningsberedskap. Det nationella

genomförandet av CAP ska säkerställa Sveriges konkurrensförhållanden mot andra EU-länder.

För att möta framtidens utmaningar i form av konkurrenskraft, klimat, energiomställning och miljö måste det finnas en gemensam budget som möjliggör insatser för investeringar, jobb på landsbygden och stärkt svensk konkurrenskraft. Budgeten för CAP behöver öka, inte minst på grund av skärpta villkor och högre kostnadsläge. Befintliga ersättningar behöver inflationsjusteras och räknas upp. Detta ser LRF som brådskande. Ser man till exempelvis djurvälståndersättningar så finns, precis som utredaren lyfter, risk att de annars tappar i attraktivitet med minskad anslutning som följd. Det övergripande målet med djurvälståndersättningar när de infördes var att öka djurvälstånden för de tre djurslag som omfattas av dem. För att uppnå en ökad djurvälstånd var då ett ytterligare mål enligt Jordbruksverket att ha en så hög anslutningsgrad som möjligt.

Utöver behov av inflationsjustering ser LRF ett behov av att se över villkor i befintliga djurvälståndersättningar då dessa inte är till fullo anpassade till dagens djurhållning. Ett sådant exempel är djurvälståndersättningen för får där det idag föreligger ett krav på helklippning av fåren två gånger per år oavsett vilken typ av inhysning som man har. Det finns ett undantag som medger delvis klippning (hygienklippning) men endast hos enskilda individer. Detta slår fel i de fall fåren inhyses i ligghall med tillgång till utevistelse året om.

LRF ser att djurvälstånden skulle öka om ytterligare djurvälståndersättningar införs. För nötköttsproducenter finns behov att stimulera tillgången på kalv och djur som betar. Där skulle till exempel djurvälståndersättning för produktionsplanering, smittskyddsprogram och förebyggande djurhälsovård för am- dikor och ungnöt vara värdefull. Andra exempel är djurvälståndersättningar för systematiska djurbedömningar av mjölkkor, hullbedömning med mera av mjölkkalvar, förbättrade rutiner kopplade till foder- och ventilation med mera för slaktgrisar. Djurvälståndersättningar behöver diskuteras i ett större sammanhang, inte minst inom ramen för kommande reform av den gemensamma jordbrukspolitiken. LRF ser därutöver att benchmarking behöver göras av hur andra länder tillämpar CAP för att stimulera betesdrift hos mjölkkor och andra djurslag.

Om ytterligare ersättningar ska införas behöver budgetmedel frigöras, och utredningen lyfter att detta kan göras antingen genom budgetomfördelningar mellan ersättningarna i den strategiska planen eller att medel tillskjuts. Utredaren föreslår i första hand att medel tillskjuts, vilket LRF stödjer, då behovet av befintliga ersättningar inom branschen redan är stort och att omfördelningar riskerar få negativa konsekvenser på andra sätt. LRF ser det därför som mycket positivt att regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2025 att skjuta till ytterligare medel till CAP och har uttryckt att det bland annat ska underlätta investeringar.

LRF anser att CAP ska underlätta för utvecklingen av lantbruksföretag, ägarskiften av lantbruksfastigheter och förnyring av sektorn. CAP-ersättningarna ska i första hand

riktas till aktiva producenter och ersättningarna bör ge förutsättningar för långsiktig planering av lantbruksföretagandet.

Vad gäller investeringsstödet ser LRF att nuvarande handläggningstider av stödansökningar är alltför långa; det är angeläget att Jordbruksverket och länsstyrelserna kan effektivisera arbetet. LRF anser därutöver att de så kallade urvalskriterierna som används för att bedöma ansökningar behöver ses över. I dagsläget är kriterierna utformade så att investeringar som leder till ökad produktion ges högre prioritet än investeringar där produktionen bibehålls. Dagens kriterier går i linje med målen i livsmedelsstrategin om ökad livsmedelsproduktion. LRF vill dock framhålla att för att öka produktionen så måste Sverige även bibehålla den produktion som finns och det är viktigt med en diversitet i företagsstorlek och företagsinriktning fördelad över landet. LRF ser att investeringar som leder till förbättrad djurvälfärd, arbetsmiljö och långsiktig hållbarhet är nödvändiga för att målen om ökad produktion ska vara möjliga att nå.

Utredningen föreslår öronmärkta medel för investeringsstöd till ny- eller ombyggnation till lösdrift i mjölkföretag som har uppbundet system. Det är viktigt för att befintliga äldre mjölkföretag inte ska lägga ned. Dessa mjölkföretag finns ofta i skogs- och mellanbygd med hög biologisk mångfald och en viktig roll för livsmedelsproduktion i hela landet. Dessa mindre mjölkföretag har svårt att konkurrera med andra företag om investeringsstöd då de inte sällan har svårigheter att samtidigt utöka produktionen eftersom platsbundna resurser är en begränsande faktor. Nästan 40 % av besättningarna och knappt 20 % av korna står i uppbundna stallsystem. LRF ser att det utöver riktade satsningar till lösdrift för mjölk också behövs riktade medel till nöt- gris-, får- och lammföretag. Under 2024 minskade antalet förprövade dikoplatser med 3 000 platser jämfört med föregående år och uppgick till endast 6 600 platser. Inom grisproduktionen är investeringsbehovet stort i framför allt slaktgrisstallar där investeringsviljan varit alltför låg under lång tid vilket resulterat i äldre stallar som inte är fullt anpassade för dagens grisar med hög daglig tillväxt. Även om antalet förprövade platser ökade under 2024 så konstaterar Jordbruksverket att de inte når upp till det långsiktiga behovet. Ser man till fårnäringen har knappt 5 000 platser förprövats under 2024 och slakten av får och lamm minskade med 12 % jämfört med 2023.

Hästnäringen är inte inkluderad i denna utredning men ser man till företag med hästverksamhet är de i princip helt undantagna från investeringsstöden. LRF vill framhålla att ett alternativ eller komplement till öronmärkta medel är att länsstyrelserna gör riktade utlysningar av investeringsstöd. Riktade utlysningar skulle också kunna göras mot yngre företagare eftersom dessa missgynnas i nuvarande utformning av urvalskriterier där faktorer som lönsamhet väger tungt.

I LRF Ungdomens rapport om ägar- och generationsskiften 2023, som kartlagt ungas attityd och framtidstro kopplat till ägarskiften anger 81 % av de tillfrågade brist på kapital som det största hindret att ta över ett lantbruksföretag. Detta är mycket oroande i en tid där snittåldern på hos den svenska lantbrukaren är 60 år och ökande. Det gör att LRF ser utredningens förslag avseende investeringsstöd och startstöd som brådskande. Även för startstödet är handläggningstiden lång. LRF

ser att budgeten för startstödet behöver öka. Vid möte med övervakningskommittén för strategisk plan i november 2024 redovisade länsstyrelserna att i 15 av 20 län bedöms söktrycket för startstödet vara gott eller högt och Jordbruksverket visade att av 788 inkomna ansökningar hade 351 fått avslag, 250 fått bifall och 187 var under handläggning. Länsstyrelserna vittnar under hand om att en stor del av avslagen beror på brist på medel.

En önskan från LRF Ungdomen är att Jordbruksverket utreder möjligheterna till etableringslån, utformat som CSN-lånet men en subventionerad lånedel och en bidragsdel, med större möjlighet att låna större summor till förmånliga villkor. LRF välkomnar därför att regeringen har gett Jordbruksverket i uppdrag att låta genomföra en förstudie kring finansieringsinstrument i CAP där till exempel fördelaktiga lånevillkor skulle kunna vara en insats (se även förslaget avseende Kreditgarantier).

- Regeringen tar initiativ till en översyn i syfte att föreslå höjda ersättningsnivåer till djurägarna för rovdjursavvisande stängsel inklusive underhåll och stängsling. Även ersättningen för skadade, saknade och dödade djur behöver ses över och höjas. Översynen genomförs av Naturvårdsverket som tar beslut om rekommendationer för ersättningar och bidrag ur viltskadeanslaget.

Frågan om ersättning för vad rovdjuren faktiskt kostar animalieproducenterna är mycket central för LRFs medlemmar. Om staten i alla avseenden finansierar material, uppsättning och underhåll av rovdjursavvisande stängsel (RAS) skulle det bidra till färre rovdjursskadade och rovdjursdödade tamdjur, bättre ekonomi i djurhållande landsbygdsföretag och i viss mån ökad acceptans för rovdjurspolitiken.

Viltskadecenter (VSC) tar på uppdrag av Naturvårdsverket fram rekommendationer för bidrag till förebyggande åtgärder såsom rovdjursavvisande stängsel. VSC utgår från att bidraget ska täcka skillnaden i materialkostnad mellan ett "vanligt" färstängsel och ett stängsel som uppfyller kriterierna för RAS. Bidraget idag till permanenta rovdjursavvisande stängsel är 60 kr/meter + max 5 940 kr till aggregat. LRF har inte kunnat verifiera i tillämpligt EU-regelverk att det enbart är kostnaderna för uppgradering av ett stängsel som är stödberättigande.

Det bör också undersökas om det inom ramen för tillämpligt regelverk går att ersätta arbetskostnaden för att sätta upp ett rovdjursavvisande stängsel. Det är mycket stor skillnad i hållbarhet och hållfasthet om stängslet monteras av yrkeskunnig person. Dels har de redskap och verktyg som krävs, dels har de goda kunskaper om montering av stängsel. En stolpe som slås ner med slägga kommer ner 30 cm, en professionellt nedtryckt stolpe kommer ner minst 80 cm och i snitt 120 cm. Kvalitet på montaget har stor betydelse för RAS funktionalitet och livslängd. Det borde ligga i statens intresse att installationer medfinansierade av offentliga medel utförs av personer med yrkeskunskap. Eftersom länsstyrelsens och VSCs instruktioner och krav för att bygga ett godkänt RAS som klarar slutbesiktningen är stränga, till exempel vad gäller grovlek på

stolpar, hur stävor sätts samt hur nät spänns, är det i praktiken inte möjligt att uppgradera ett befintligt stängsel. I stället måste ett helt nytt byggas med nytt material.

I slutet av 2022 undersöktes den verkliga kostnaden för ett rovdjursavvisande stängsel. Enligt offerter från stängselmontörer var kostnaden 120-130 kr/m för 90 cm nät med låsta knutar och en eltråd inklusive arbetskostnad för att sätta upp stängslet. Sedan dess har priserna ökat och idag är kostnaden ca 150 kr/m inklusive arbetskostnad. Av den totala kostnaden utgör arbetskostnad ca 50 procent.

Som jämförelse är bidrag till hägn för lövträdsetablering 100 kr/m ⁷. Enligt två olika projektörer som ger offert på både RAS och lövskogshägnader är det totalt sett samma material och anläggningskostnad. Det är ett högre nät i lövskogsplanteringar med tunnare tråd i nätet och ingen eltråd.

Med hänsyn till materialkostnad för att bygga ett godkänt RAS och fördelarna med att kunna anlita yrkeskunnigt folk vid montering av stängsel anser LRF att ersättningen bör vara 150 kr/m.

- Staten går in med kreditgarantier eller annat finansiellt instrument om 1 miljard kronor till lämplig aktör som erbjuder lån till svenska lantbruksföretagare i syfte att underlätta kapitalförsörjningen för investeringar i djurstallar.

I de gröna näringarna är investeringar långsiktiga, ofta med en investeringshorisont på 30 år. Framtidsro är därför nödvändigt för att fatta beslut om en investering i tid och resurser; den påverkar affärsstrategier och produktionsplaner. Har lantbrukaren framtidsro är denne mer benägen att testa nya metoder och tekniker som kan förbättra effektiviteten och produktiviteten.

I LRFs konjunkturbarometer Grönt näringslivsindex, som ges ut varje kvartal sedan år 2020, ger lantbrukare inom olika branscher sin syn på konjunkturen. I samband med att kostnaderna sköt i höjden 2021 sjönk synen på konjunkturen drastiskt till en negativ nivå, där den har blivit kvar på grund av en stor mängd omständigheter – inte bara kostnaderna för insatsvaror utan även räntekostnader liksom kostnader som uppstått till följd av ogynnsamt väder och smittsamma djursjukdomar. Det återspeglades delvis i den brist på svenskt kött som uppstod i januari 2025 där en faktor är de bakomliggande åren med höga kostnader, avgång av äldre lantbrukare och en lägre investeringsvilja hos de yngre.

Efter ett år med stabilare väder, rimligare kostnader och en fortsatt stark efterfrågan på svenskproducerat visade Grönt Näringslivsindex i såväl december 2024 som i mars 2025 att synen på den framtida konjunkturen bland företagen i det gröna näringslivet

⁷ Stöd för ädellövsskogsbruk <https://www.skogsstyrelsen.se/aga-skog/stod-och-bidrag/adellovsstod/>

har stabiliserats. Nu är det mycket viktigt att det fortsatt råder förbättrade förutsättningar så att investeringsviljan och investeringsbehovet i företagen kan omvandlas till verklig investeringsförmåga. Många företag måste återhämta sig ekonomiskt efter flera tuffa produktionsår präglade av höga kostnader och dåliga skördar. Investeringarna inom lantbruket ligger fortfarande på låga nivåer samtidigt som en investeringsvilja växer fram, särskilt bland animalieproducenter där många nu säger att de vill expandera.

Att bygga fler stall och öka antalet djur tar dock tid och det kommer ta flera år innan resultatet återspeglas i en ökad animalieproduktion som kan möta den ökade efterfrågan på svenska livsmedel. **Som LRF påtalat är det också viktigt att genomföra investeringar för att bibehålla befintlig produktion. Därför behöver åtgärder ske nu. Att staten går in med kreditgarantier för att möjliggöra lån är en sådan konkret åtgärd.**

Utvecklingen har de senaste åren gjort det svårt för många lantbruksföretag att få investeringslån vilket även försvårar ägar- och generationsskiften. I LRF Ungdomens rapport om ägarskiften 2023 uppger så många som 81 procent av de tillfrågade unga brist på kapital som huvudsakligt hinder. Tillväxtbolaget attraherar många yngre lantbrukare och bidrar till att bryta den negativa trenden kring ägarskiften.

Precis som utredaren konstaterar skulle statliga kreditgarantier eller annat finansiellt instrument på 1 miljard kronor ge möjlighet för Tillväxtbolaget eller liknande aktörer att låna upp mer kapital som kan komma fler företagare till gagn till rimliga lånekostnader. Kreditgarantier eller andra finansiella instrument, eventuellt inom ramen för CAP, kan ge en ökad möjlighet att komplettera traditionell belåning exempelvis där kraven på säkerhet hindrar en annars lönsam investering. Det skulle innebära en marginell utökning och komplettering av redan befintliga system med statliga gröna kreditgarantier för investeringar på energi- och klimatområdet där ramen i dag är 80 miljarder kronor.

- Regeringen ger Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA, och Jordbruksverket i uppdrag att utreda möjligheten och konsekvenserna av att:
 - Införa ersättning till djurägarna för förebyggande smittskyddsåtgärder samt utöka de offentliga ersättningarna för produktionsförluster, förstörda inventarier och sanering vid sjukdomsutbrott enligt epizootilagen (1999:657), zoonoslagen (1999:658) och lagen om provtagning på djur med mera (2006:806).
 - Ta bort undantaget i zoonosförordningens 7 § för ersättning vid utbrott av salmonella till kycklingföretagare inklusive avelsbesättningar.
 - Ta bort undantaget i zoonosförordningens 7 § för ersättning vid utbrott av salmonella till djurägare som årligen köper in mer än 150 nötkreatur från fler än fem besättningar under en tolv månaders period.

- Införa ersättning till grisföretagare för smittskyddsforebyggande merkostnader för att uppnå ASF-nivå (Afrikansk svinpest) i programmet Smittsäkrad besättning.

Mot bakgrund av de senaste årens sjukdomsutbrott såsom Afrikansk svinpest 2023 i Fagersta och Blåtunga i södra Sverige 2024, men även utbrottet av Mul- och klövsjuka utanför Berlin i januari 2025, ser LRF detta förslag som mycket brådskande. **Utöver att orsaka stort djurlidande medför det stora ekonomiska konsekvenser såväl för den drabbade gården som för Sverige i stort på grund av minskad livsmedelsproduktion och stoppad export. Att förebygga är bättre än att bota, men det medför också kostnader som behöver fördelas mellan stat och näring.**

En aktuell och viktig smittskyddsåtgärd är vaccination. Nyligen publicerade Växa, Gård & Djurhälsan samt Distriktsveterinärerna nya rekommendationer kring vaccination mot Blåtunga hos får, nöt och mjölkkor. LRF välkomnar initiativet och betonar vikten av att djur vaccineras före betessäsongen för att minska smittspridningen. Kostnaden för provtagning och vaccin är dock hög. LRF uppskattar vaccinkostnaden till cirka 100 miljoner kronor. Tidig identifiering av sjukdomen i en djurbesättning är också avgörande för att minska smittspridningen. Idag är dock provtagningen endast kostnadsfri fram till det första bekräftade fallet på en gård. Därefter måste lantbrukaren själv bekosta fortsatta prover, som i dagsläget kostar cirka 750 kronor per prov. Här ser LRF behov av statlig ersättning för att säkerställa både en bred vaccination och effektiv provtagning.

Ett annat exempel avser vaccination mot Newcastle'sjuka hos kommersiella fjäderfä som kan komma att bli aktuellt i Sverige. I oktober tog Jordbruksverket ett inriktningsbeslut om att införa vaccination. SVA har fått i uppdrag att ta fram ett förslag till vaccinationsprogram samt ett övervakningsprogram med deadline i mars 2025. På matfågelsidan kommer endast avelsdjuren att behöva vaccineras medan samtliga höns måste vaccineras på värphönssidan om vaccination införs. Genomsnittlig storlek på en värphönsbesättning i Sverige är drygt 30 000 höns och en vaccindos kostar ca 50 öre per dos. Även här ser LRF i så fall behovet av statlig ersättning för att minska den ekonomiska bördan hos lantbrukaren.

Frågan om likvärdiga ersättningar för de restriktioner och kostnader som påförs som en följd av myndighetsbeslut är viktig för LRFs medlemmar – detta bland annat för att undvika ojämlika konkurrensförhållanden mellan olika djurkategorier. Avseende exempelvis salmonella hämmar vissa av bestämmelsernas utformning investeringar utan att ha någon egentlig effekt på reducering av risken för introduktion av salmonella. Precis som utredaren anger i betänkandet har SVA och Jordbruksverket ett pågående uppdrag för att ta fram en ny modell för salmonellahantering hos nöt och gris anpassad till nuvarande produktionsstruktur med större besättningar. Även den har ett större fokus på de förebyggande åtgärderna jämfört med hur det ser ut idag. Slutrapport väntas 28 februari.

Utifrån hur det ser ut idag anser LRF, likt utredaren, att undantaget för ersättning vid utbrott av salmonella till djurägare som årligen köper in mer än 150 nötkreatur från fler än fem besättningar under en tolv månaders period ska tas bort. LRF motsäger inte att djurinköp kan vara en risk – däremot saknas rimligheten i att det enligt föreskriften är möjligt att köpa ett stort antal djur från många besättningar (149 djur från 149 besättningar) men inte 151 djur från 6 besättningar. Undantaget är produktionshämmande och inte anpassat till den struktur och det kunnande som kännetecknar dagens ungnötsproducenter.

Det saknas även rimlighet i att företag inom matfågelnäringen med kycklingproduktion eller avelsbesättningar är fortsatt undantaget ersättning vid salmonellautbrott. Stora investeringar på kycklinggårdar har gjorts och görs runt om i landet för att undvika smitta och utbrott av salmonella. Resultatet av arbetet innebär att antalet kycklingbesättningar som smittas under många år har legat på en mycket låg nivå. Det är hög tid att även dessa gårdar inkluderas för utbetalning av ersättning vid salmonellautbrott.

Sverige friförklarades från Afrikansk svinpest (ASF) den 25 september 2024 och nu gör grisnäringen vad den kan för att undvika framtida utbrott men även för att skapa beredskap om ett utbrott skulle ske igen. Ett utbrott i södra Sverige skulle få en stor påverkan på Sveriges försörjning av griskött. Dessvärre har Sverige haft en låg investeringsvilja inom svensk grisproduktion sedan EU-inträdet och många äldre stallar är i drift. Detta medför att grisproducenter i många fall inte är beredda att göra kostsamma investeringar för att klara de krav som krävs. I stället blir valet att avsluta sin produktion om man skulle hamna inom en ASF-zon i framtiden. Godkänd ASF-status enligt Smittsäkrad Besättning Gris kommer troligen krävas för att få transportera grisar från gården om den hamnar i en ASF-zon.

Åtgärder som krävs för att uppnå ASF-status kan vara allt från att bygga ett staket till att stänga stallar eller bygga nytt samt flytta gödsel förvaring. Många åtgärder kräver större ombyggnationer för att klara kraven. Sveriges Grisföretagare har tillsammans med branschen arbetat fram en kalkyl som hjälpmedel för att få en överblick av kostnader gällande åtgärder som krävs på gården för att uppfylla ASF-status. Kalkylen finns tillgänglig för alla som är intresserade på hemsidan för Smittsäkrad Besättning Gris⁸

Utifrån kalkylen uppskattar LRF den nationella kostnaden för biosäkerhetskrav och ASF-status på svenska grisgårdar till 1 miljard kronor vilket baseras på följande antaganden:

- En genomsnittskostnad på ca 1 miljon kronor / enhet x 1 000 enheter, med en kostnadsvariation per enhet på mellan 200 000 och 5 500 000 kronor.
- Kostnaden beror på gårdens utformning och inriktning, exempelvis smågris- eller slaktgrisproduktion.

⁸ Smittsäkra.se [ASF-kalkyl | Gris - smittsakra.se](https://smittsakra.se/ASF-kalkyl-Gris-smittsakra.se)

För att gårdar ska göra de investeringar som krävs ser LRF att statlig ersättning måste tillkomma.

Synpunkter på övriga utredningsförslag samt skrivningar

Förslagen i föregående del är dem som LRF ser som särskilt brådskande. LRF vill dock åter understryka att organisationen bedömer att samtliga av utredarens förslag på olika sätt bidrar till att stärka svenska animalieproduktionens konkurrenskraft och det svenska djurskyddet. LRF noterar även att vissa av förslagen redan har omhändertagits sedan betänkandet överlämnades den 29 augusti, vilket är positivt.

I denna del önskar LRF kommentera några av de övriga förslagen i betänkandet.

Stöd och ersättningar

Utöver utredarens förslag som avsåg djurvälståndersättningar, investeringsstöd och startstöd fanns även ett förslag avseende att **återinföra miljöersättning för vallodling inom CAP**. Även detta är ett förslag som LRF bedömde som brådskande men det är också ett av de förslag som omhändertogs redan under hösten 2024 då regeringen gav Jordbruksverket i uppdrag att senast december 2024 lämna förslag på en ny miljöersättning för vallodling som skulle kunna införas i CAP från och med 2026. LRF välkomnar detta beslut. Däremot är det olyckligt att förslaget är begränsat till de delar av landet där det inte lämnas kompensationsstöd. Regeringen har dock ännu inte fattat beslut om att införa ersättningen.

Viltskador

Samtliga förslag som avser viltskador i betänkandet bedömer LRF som brådskande då viltskadornas påverkan på jordbrukets lönsamhet är mycket omfattande, både i ett nationellt perspektiv och på de enskilda gårdarna. Förslaget som syftar till att regeringen ska fortsatt arbeta för att minska vargstammen i Sverige, i första hand genom att **ett nytt, lägre referensvärde för varg** har dock glädjande redan omhändertagits under hösten 2024. Ett vargangrepp innebär stora kostnader men också känsla av vanmakt för djurens lidande samt stressen över vad som kan möta dig som djurhållare i hagen. LRF har därför länge drivit frågan om ett lägre referensvärde för gynnsam bevarandestatus och välkomnar att regeringen i oktober meddelade att den avser besluta om nytt referensvärde till 170 individer.

Förprovning

LRF anser att förprovningen ska vara kvar då den i en fungerande process utgör ett stöd till lantbrukaren eller hästföretagaren. I linje med LRFs ståndpunkter till förslagen om regelförenkling och myndighetssamordning behöver **förprovningen förenklas**,

effektiviseras och vara likvärdig över landet. Utredarens förslag om avseende kalibreringsutbildningar för länsstyrelserna, förenklat förfarande vid standardiserade byggnadslösningar, digitalt förmöte samt förprövningens omfattning såsom undantag av vissa byggnadsåtgärder är bra exempel på detta.

Angående förslaget som avser att de sex civilområdesansvariga länsstyrelserna ska ansvara för handläggning och beslut i förprövningsärenden ser LRF tillsammans med Gröna arbetsgivare att det i högre grad bör kopplas till ett resonemang om hur det kan påverka våra medlemsföretags tillgång till service samt hur det kan tänkas påverka handläggningstider, kompetens hos handläggarna, servicens kvalitet och dylikt.

LRF anser också att det är mycket olyckligt att utredaren väljer att inte lägga ett förslag avseende att stärka rättssäkerheten i förprövningsbesluten. Precis som utredaren återger, från LRFs rapport om förprövning från 2019, behöver förprövningsprocessen vara rättssäker med enhetliga bedömningar där en godkänd förprövning är juridiskt bindande. Att som idag inte kunna lita på att en godkänd förprövning anses som ett för den enskilde gynnande förvaltningsbeslut är såväl otryggt som stressande när en företagare gjort stora investeringar. Det ska vara lätt att göra rätt!

Avel

I den svenska livsmedelsstrategin betonas djurhållning och djurskydd som viktiga faktorer för att främja en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion. Avelsarbetet nämns dock inte, trots att det är avgörande för en djurhållning med friska och sunda djur som är väl anpassade till sina miljöer och har hög produktionspotential.

Genom att utveckla avelsstrategier kan vi skapa mer resilienta system som är bättre rustade att hantera framtida utmaningar. Inhemskt avelsarbete är en grundförutsättning för att få fram de bästa genetiska förutsättningarna för friska, effektiva och problemfria djur som är anpassade till svenska förhållanden och värderingar. I svensk avel på exempelvis mjölkkor ställs höga krav på både hälsa och djurvälstånd samt på mjölkens fett- och proteinhalt. Genom inhemskt avelsarbete kan vi främja friska och lönsamma djur med förutsättningar för god hållbarhet och lång produktiv tid. **LRF är enigt med utredaren i att ett bra djurmateriäl är nödvändigt för en lönsam produktion, vilket i sin tur är en förutsättning för lantbrukare att vilja och kunna utveckla sin verksamhet.**

Brist på genetiker med datavetenskaplig kompetens i de nordiska länderna är ett problem. För att behålla kompetensen inom genetik i aveln är ett fortsatt starkt svenskt avelsarbete avgörande.

Forskning och innovation

Mot bakgrund av utredarens förslag ser LRF det som mycket positivt att det i forskningspropositionen 2024 anslogs att det Nationella forskningsprogrammet för livsmedel förlängs och förstärks med upp till 110 miljoner 2028. LRF anser att

produktionsfrämjande innovation och forskning behöver få högre prioritet i de framtida forskningsutlysningarna, men även hos de statliga forskningsutförarna själva såsom RISE och SVA. Flera av LRFs prioriterade områden återfinns i LRFs egna forsknings- och innovationsagenda⁹ samt i Sweden Food Arenas¹⁰ dito.

Tyvärr kvarstår det faktum att ytterst liten del av Formas budget är öronmärkt till forskning om djurskydd och djurvelfärd. Att det dessutom för året 2025, till skillnad från tidigare år, inte finns någon planerad riktad forskningsutlysning inom området är oroande¹¹. I stället har Formas valt att inkludera djurskydd i en bred forskningsutlysning (kallad "Effekt") tillsammans med områdena kommunikation, hållbart samhällsbyggande, klimat, hav och vatten samt livsmedel. Detta är en utveckling i rak motsatt riktning till utredarens förslag, där viktiga men skilda ämnen blandas ihop på ett olyckligt sätt. LRF ser därför ett stort behov av att myndighetens uppdrag avseende att finansiera forskning inom djurskydd och djurvelfärd förstärks i framtida regleringsbrev.

Utöver ovanstående kommentarer står LRF bakom Sweden Food Arenas samt Stiftelsen Lantbruksforskningens inspel till betänkandets delar om forskning och innovation.

Export

LRF välkomnar att flera av utredarens förslag avseende export omhändertas i regeringens uppdaterade livsmedelsstrategi. **LRF anser att ett tydligare mål för livsmedelsstrategin borde vara att exporten bör vara lika stor som importen 2030, det vill säga utrikeshandelsnetto noll för livsmedel.** För att uppnå detta är flera av utredarens förslag högst relevanta. Framför allt det som avser att skapa en nationell organisation/plattform där flera aktörer inklusive staten ingår i syfte att stötta och driva branschens exportsatsningar. LRF ser även att förslaget om att Jordbruksverkets och Livsmedelsverkets arbete med export ska finnas med i myndighetsinstruktionerna är viktigt samt att myndigheterna ges i uppdrag att arbeta för ytterligare lands- och anläggningsgodkännanden där kostnaden tas av myndigheterna.

Goda konkurrensmöjligheter kräver stöd och investeringar

I en snabbt föränderlig samtid där både Europas framtida ekonomi och handelsmöjligheter diskuteras samtidigt som säkerhetsläget är allvarligt i en orolig tid ser LRF det som extra viktigt att säkerställa goda konkurrensmöjligheter för den svenska animalieproduktionen. För detta krävs såväl stöd som investeringar. **Därför anser LRF**

⁹ LRFs forskning och innovationsagenda: [Lantbrukarnas Riksförbunds forsknings- och innovationsagenda \(2\).pdf](#)

¹⁰ Sweden Food Arenas innovation och forskningsagenda: [Innovations-och-forskningsagenda-2023 Sweden-Food-Arena.pdf](#)

¹¹ Formas planerade utlysningar [Planerade utlysningar 2025 - Formas](#)

att de förslag i betänkandet som har budgetpåverkan ska finansieras i Budgetpropositionen för 2026. Detta omfattar:

- **Jordbruksverkets** uppdrag att förenkla regelverket och minska administrationen för djurägarna avseende Villkorad läkemedelsanvändning, ViLA.
- **Konkurrensverkets** uppdrag att, med lämpliga tidsintervall, analysera marknadskoncentrationen och konkurrenssituationen i detaljist- och grossistled.
- En högre ersättning för **vallstödet**.
- Höjda ersättningsnivåer till djurägare för **rovdjursavisande stängsel (RAS)** samt för skadade, saknade, döda djur.
- Utökade **djurvälfärdsersättningar samt investeringsstöd** som även uppräknats för valutakurs och inflationsjusterats
- **Kreditgarantier** om 1 miljard kronor
- Ersättningar för **förebyggande smittskyddsåtgärder samt utökade ersättningar vid sjukdomsutbrott** som omfattas av epizooti- och zonoslagen samt lagen om provtagningen på djur med mera.